

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди

**Актуальні питання
корекційної та
інклюзивної
освіти**

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди**

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КОРЕКЦІЙНОЇ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Збірник наукових праць

**Харків
2020**

Редакційна колегія:

Головний редактор – Бойчук Юрій Дмитрович, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, ректор ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Заступник головного редактора – Маркіна Тетяна Юрївна, доктор біологічних наук, професор, декан природничого факультету

Відповідальний секретар – Перетяга Людмила Євгенівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри спеціальної педагогіки ХНПУ імені Г.С. Сковороди.

Члени редакційної колегії:

Бондар Віталій Іванович, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри спеціальної педагогіки, академік Національної академії педагогічних наук України

Галій Алла Іванівна, кандидат біологічних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри здоров'я людини, реабілітології та спеціальної психології

Голуб Наталія Михайлівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної педагогіки ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Гордієнко Ірина Вікторівна, кандидат медичних наук, доцент кафедри здоров'я людини, реабілітології і спеціальної психології

Дроздик Людмила Володимирівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри здоров'я людини, реабілітології і спеціальної психології

Золотверх Владлена Віталіївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної педагогіки ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Казачінер Олена Семенівна, доктор педагогічних наук, доцент кафедри здоров'я людини, реабілітології і спеціальної психології

Коваленко Вікторія Євгенівна, кандидат психологічних наук, доцент кафедри здоров'я людини, реабілітології і спеціальної психології

Орлов Андрій Валерійович, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної педагогіки ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Пашинський Павло Петрович, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри здоров'я людини, реабілітології та спеціальної психології

Сінопальнікова Наталія Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної педагогіки ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Туренко Наталія Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної педагогіки ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Щербак Ірина Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри здоров'я людини, реабілітології і спеціальної психології

Рекомендовано редакційно-видавничим відділом Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, протокол №7 від 19.11.2020 р.

Актуальні питання корекційної та інклюзивної освіти / За загальною редакцією Бойчука Ю.Д. – Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2020. – 376 с.

Збірник містить наукові праці, які присвячені висвітленню проблеми організації комплексного психолого-педагогічного супроводу інтегрованого та інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами. Розглянуто широке коло нагальних питань, пов'язаних з організацією інклюзивного освітнього середовища, наданням освітніх та корекційно-розвиткових послуг дітям з порушеннями психофізичного розвитку.

Забеліна Г.Д. Використання казкотерапії в логопедичній роботі з розвитку мовлення у дошкільників із заїканням.....	115
Завадська О.А. Умови психолого-педагогічного супроводу дітей з інтелектуальними порушеннями в умовах інклюзії.....	121
Зінов'єва О.В. Діагностика розвитку довільної регуляції навчально-пізнавальної діяльності учнів молодшого шкільного віку.....	126
Злобіна Н.М. Використання піктограм, як засобу комунікації дітей із синдромом Дауна.....	132
Калашиник С.В. Огляд методик корекції поведінкових порушень у дітей з РАС.....	138
Катріч А.М. Застосування елементів Монтессорі – терапії у сенсорному вихованні дітей із ЗПР.....	143
Кірпа Д.О. Ігрові вправи як засіб профілактики порушень писемного мовлення дітей молодшого шкільного віку.....	149
Колот С.Б. Логопедична ритміка для дітей з загальним недорозвиненням мовлення (ЗНМ).....	156
Комір С.М. Роль і місце дихальних вправ в корекції заїкання	160
Комкова О.М. Формування довільної уваги у молодших школярів із порушеннями писемного мовлення.....	167
Костенко В.А. Складання розповіді за сюжетною картиною як ефективний засіб розвитку зв'язного мовлення у роботі з дітьми старшого дошкільного віку із ЗНМ III рівня.....	175
Кривоніс Д.О. Гра як засіб мовленнєвого розвитку дошкільників із загальним недорозвитком мовлення.....	181
Лактіонова О.М. Особливості обстеження зв'язного мовлення у дітей старшого дошкільного віку з ЗНМ III рівня	186
Літвін Л.М. Діяльність реабілітаційного центру «Право вибору» щодо інклюзії дітей та людей з порушеннями у сучасне суспільство.....	190
Малєєва А.М. Рівні соціалізованості дітей молодшого шкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення.....	195
Мамедова Л.Б. Розвиток соціальної компетентності дітей з РАС засобами соціальних історій.....	200
Маркіна Н.В. Формування емоційного здоров'я дітей засобами музикотерапії.....	208
Маркова Л.В. Стратегія формування потреби у спілкуванні дітей з розладами аутистичного спектру.....	211
Мироненко А. В. Комплексний підхід до розвитку звуковимови у дітей з порушенням слуху.....	218
Мірошниченко І.А. Формування функціональних цілей міждисциплінарною командою фахівців, як засіб реалізації програм допомоги для дітей з моторними порушеннями.....	224
Мірошниченко О.В. Використання музикотерапії в подоланні дизартрії у дошкільників.....	232
Міщенко О. А. Вокальні вправи та вокально-ритмічні ігри як засоби формування інтонаційно-ритмічної сторони мовлення у дітей старшого дошкільного віку із ЗНМ.....	237

Кондукова, Н.В. Базима // Корекційна педагогіка. Вісник. Української асоціації корекційних педагогів. – 2015. – №1. – С. 15–21.

3. Лепеха Л.П., Городиська М.Б Логопедичні ігри в корекційній роботі з дітьми із загальним недорозвиненням мовлення. – Львів-Дрогобич: Посвіт, 2014. – 76 с

4. Медведєва В. Виправлення вад мовлення у дітей за допомогою ігор і вправ / В. Медведєва // Дефектолог. – 2011. – №7. – С. 36–38

5. Трофименко Л.І. Корекційне навчання з розвитку мовлення дітей середнього дошкільного віку із знім / інститут спеціальної педагогіки НАПН України.- К.,2014.-144 с

Лактіонова О.М.

ОСОБЛИВОСТІ ОБСТЕЖЕННЯ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ЗНМ ІІІ РІВНЯ

У статті розглядаються питання діагностики стану розвитку зв'язного мовлення у дітей старшого дошкільного віку з ЗНМ ІІІ рівня.

Ключові слова: діти старшого дошкільного віку з ЗНМ ІІІ рівня, зв'язне мовлення, імпресивне мовлення, експресивне мовлення, логіко-граматичні конструкції.

Постановка проблеми. Проблема кваліфікації порушення мовлення в логопедії завжди викликає зацікавленість дослідників і є актуальною. Більшість розробок, що спрямовані на обстеження мовлення дітей з різноманітними порушеннями мовлення, націлені на дослідження стану фонетичної та лексико-граматичної сторони, залишають поза увагою або дотично розглядають зв'язне мовлення дитини.

Однак, для дітей із ЗНМ ІІІ рівня, напередодні шкільного навчання, є важливою не лише чиста вимова, достатній за обсягом словник з можливістю словотворення та узгодження слів у вислові, а й можливість оформлення власних думок у змістовні та правильно структурно оформлені, пов'язані між собою вислови. Як зазначав відомий лінгвіст, дослідник в області теорії

засвоєння мови в дошкільному віці Ф.О. Сохнін [3, с.48]: «Зв'язне мовлення – це не лише послідовність пов'язаних одна з однією думок, які виражені точними словами в правильно побудованих реченнях. Зв'язне мовлення як би вбирає в себе всі досягнення дитини в опануванні рідною мовою, в освоєнні звуковою системою, словниковим запасом і граматичною системою. По тому, як діти будують свої висловлювання, можна судити про рівень їхнього мовленнєвого розвитку».

Аналіз досліджень і публікацій. Проблемою розвитку зв'язного мовлення у дітей займалися А. Богуш, А. Бородіч, К. Крутій, Є. Тихеева, Є. Фльоріна та інші. Всі вони зазначають, що навіть при відсутності мовленнєвих порушень розвиток зв'язного мовлення – це складний процес. Він значно ускладнюється, якщо у дитини наявне ЗНМ. Вивченням загального недорозвинення мовлення (ЗНМ) з точки зору його причинності і механізмів займалося багато дослідників (Т. Ахутіна, Н. Жукова, О. Корнєв, Р. Левіна, О. Мастюкова, Є. Соботович, В. Тищенко, Л. Трофименко, Н. Трауготт та інші) [4, с. 237].

При ЗНМ, особливо обумовленому алалією, як зазначала Н. М. Трауготт [2, с. 67], спостерігаються значні розбіжності між можливістю дітей формулювати фрази і можливостями формулювати думки в зв'язній формі. Дослідниця звертає увагу на майже повну неспроможність дітей із ЗНМ продукувати зв'язне мовлення: спроби розповісти побачене, прочитане дитиною призводять до використання жестів, міміки. Крім того, Н. М. Трауготт вказує на виражені недоліки в розумінні складних мовленнєвих зворотів.

Ось чому, так важлива детальна оцінка розвитку зв'язного мовлення у дітей старшого дошкільного віку з ЗНМ III рівня, – при цьому треба враховувати як розуміння зв'язного мовлення, так і власне зв'язне мовлення.

Мета статті – висвітлити основні аспекти обстеження зв'язного мовлення у дітей старшого дошкільного віку з ЗНМ III рівня.

Виклад матеріалу дослідження. Проведений аналіз досліджень, присвячених вивченню питання стану зв'язного мовлення у дітей із ЗНМ III рівня, дає можливість стверджувати, що більшість науковців констатує

несформованість зв'язного мовлення у вигляді: часткового розуміння текстів або розуміння наочного матеріалу, що служить основою проблем у продукуванні таких висловів (імпресивне мовлення); складнощі в послідовному зв'язному вислові (експресивне мовлення). Таким чином, спираючись на наявні особливості мовлення при ЗНМ III рівня, першим етапом нашого дослідження стала діагностика зв'язного мовлення, яка складається з двох етапів – діагностика імпресивного та експресивного мовлення. При цьому ми не залишили поза увагою дослідження інших компонентів мовлення.

Для з'ясування стану сформованості зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку з ЗНМ III рівня використовували адаптовані завдання діагностичних методик (Ахутіної Т., Глухова В., Жукової Н., Соботович Є., Трофименко Л. та інших).

Обстеження розуміння зв'язного мовлення складалося з таких завдань:

Дослідження імпресивного мовлення (на матеріалі картинок з відповідними зображеннями):

1. Розуміння прийменникових конструкцій (іграшка на (під, у, за) шафі (-ою).
2. Розуміння логіко-граматичних конструкцій з прямим та інвертованим порядком слів (заєць наздоганяє вовка – прямий порядок слів, зайця наздоганяє вовк – інвертований порядок слів)
3. Розуміння порівняльних конструкцій (Оля вище за Валю – де Оля?).
4. Розуміння текстів.

Дослідження експресивного мовлення.

1. Розмова на запропоновану побутову тему (діалогічне мовлення).
2. Складання речень по картинкам з відповідними діями. Також використовуємо наочність 1-3-го завдання з дослідження імпресивного мовлення.
3. Складання речення-розповіді серією картинок.
4. Переказ (використовуємо знайомий текст).
5. Опис власного досвіду (Що ти робив вчора?, В які ігри ти любиш грати? та ін.)

6. Складання розповіді (опису).
7. Продовження запропонованої розповіді.

Висновки, перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження.

Показниками сформованості зв'язного мовлення (діалогічного та монологічного) – є ініціативність у спілкуванні, вміння будувати діалог, підтримувати розмову на різні теми, вміння описувати, предмети, дії, емоції, складати розповіді за темою, переказувати тексти [1, с.25]. Таким чином, обстеження зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку з ЗНМ III рівня – це важлива ланка в корекційно-розвивальній роботі, яка повинна продовжуватись в логіці проведеного дослідження. На нашу думку, одним з найефективніших методів формування зв'язного мовлення є навчання переказу, оскільки цей процес передбачає навмисність і плановість мовлення, а використання для переказу високохудожніх творів дитячої літератури дозволяє виховувати у дітей «чуття мови». Навчання переказу можна починати вже тоді, коли діти мають просте фразове мовлення і це є вагомим підґрунтям до подальшого навчання дитини з ЗНМ III рівня у школі.

Список використаних джерел:

1. Глухов В.П. Методика формирования связной речи детей дошкольного возраста с системным речевым недоразвитием. М.: МПГУ, 2017. 242 с.
2. Собонович Е.Ф. Речевое недоразвитие и пути его коррекции (Дети с нарушением интеллекта и моторной алалией): Учебное пособие для студентов. М.: Классикс стиль, 2003.160 с.
3. Сохин Ф.А. Развитие речи детей дошкольного возраста: Пособие для воспитателя детского сада. М.:«Просвещение»,1976. 224 с.
<https://www.twirpx.com/file/1897327/>
4. Шеремет М. К. Логопедія. Підручник, друге видання, перероблене та доповнене. За ред. М. К. Шеремет. К.: Видавничий дім «Слово», 2010. 672 с.